

GMINA ŚWILCZA

**LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA
„TRYGON – ROZWÓJ I INNOWACJA”**

GMINA BOGUCHWAŁA

GMINA LUBENIA

**WARTO zobaczyć
turystyka na terenie LGD**

„Trygon – Rozwój i Innowacja”

Opracowanie redakcyjne:
Aneta Pyza
Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”

Opracowanie graficzne:
Marzena Wojciechowska

Korekta:
Bogdan Strycharz

© Copyright by
Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”

ISBN: 978-83-934430-1-7

Wydawca:
Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”
36-072 Świlcza 168
tel./faks 17 870 15 79
e-mail: trygon@lgd-trygon.pl

Skład i druk:
ZUH „DUET”
tel./faks 17 863 55 44, tel. 17 871 12 81
e-mail: duetdruk@onet.pl

Teksty i zdjęcia ze zbiorów:
- archiwum LGD
- archiwów urzędów gmin członkowskich LGD

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
GMINA BOGUCHWAŁA	5
Boguchwała	6
Kielanówka	7
Lutoryż	7
Mogielnica	8
Niechobrz	8
Nosówka	10
Raławówka	11
Wola Zgłobieńska	12
Zgłobień	12
Zarzecz	13
TRASA ROWEROWA PRZEZ GMINĘ BOGUCHWAŁA	13
GMINA LUBENIA	18
Lubenia	19
Siedliska	21
Sołonka	22
Straszydle	23
TRASA TURYSTYCZNA PO GMINIE LUBENIA	24
GMINA ŚWILCZA	26
Błędowa Zgłobieńska	27
Bratkowice	27
Bzianka	29
Dąbrowa	29
Mrowla	30
Rudna Wielka	31
Świlcza	32
Trzciana	32
Woliczka	34

WSTĘP

Publikacja, którą Państwu przekazujemy, prezentuje walory turystyczne gmin Boguchwała, Lubenia i Świlcza. Przybliży zabytki i miejsca, które warto zobaczyć. Poznają Państwo szlaki turystyczne, trasy rowerowej o różnym stopniu trudności. Każda z trzech gmin ma na swoim terenie warte uwagi miejsca, atrakcje turystyczne, kapliczki, kościoły. W gminie Boguchwała znajduje się pałac Lubomirskich w Boguchwale, Krzyż Milenijny w Niechobrze, w gminie Lubenia znajduje się źródło solankowe w Sołonce, natomiast w gminie Świlcza jest dwór Christianich w Trzcianie. To tylko niektóre atrakcje turystyczne, więcej informacji znajdziecie Państwo na kartach tej broszury.

Wydawca

Dwór Christianich w Trzcianie

Źródło solankowe w Sołonce

Pałac Lubomirskich w Boguchwale

GMINA BOGUCHWAŁA

Gmina Boguchwała położona jest na niepowtarzalnych terenach, z luźnymi wzniesieniami, pięknymi dolinami i kompleksami leśnymi. Należy do mezoregionu na granicy Przedgórze Rzeszowskiego i Pogórze Strzyżowskiego. Pod względem administracyjnym gmina Boguchwała znajduje się w powiecie rzeszowskim województwa podkarpackiego. W skład gminy wchodzi dziesięć miejscowości: Boguchwała, Lutoryż, Mogielnica, Raclawówka, Nosówka, Zarzecze, Niechobrz, Kielanówka, Zgłobień, Wola Zgłobieńska, liczących ponad 18 000 mieszkańców. Łączna ich powierzchnia wynosi 8 892 ha. Dogodne położenie komunikacyjne czyni gminę łatwo dostępną dla turystów. Stolica gminy Boguchwała znajduje się przy drodze krajowej numer 9, wiodącej w kierunku granicy państwa polskiego ze Słowacją i przejścia granicznego w Barwinku. Ważne znaczenie dla gminy ma również jej położenie na obrzeżach miasta Rzeszowa, będącego stolicą województwa podkarpackiego.

Liczne zabytki architektoniczne z XVI, XVII i XVIII w., wśród których warto zobaczyć zespół pałacowo-kościelny, stary spichlerz, młyn oraz wiele pomników przyrody, budują niepowtarzalny klimat gminy.

Rzeka Wisłok w Boguchwale z lotu ptaka

BOGUCHWAŁA

Miasto Boguchwała zalicza się do najstarszych osad w gminie, pierwszy dokument potwierdzający istnienie tej miejscowości pochodzi z 1374 r., wówczas była to wieś o nazwie Pietraszówka lub Piotraszówka. W 1431 r. jej właściciel postarał się o nadanie prawa magdeburskiego i wybudował drewniany kościół. Parafia w Piotraszówce powstała dopiero w 1460 r. W latach dwudziestych XVIII wieku książę Teodor Lubomirski zbudował tu barokowy kościół i pałac, a w 1728 r. wyjednał nadanie wsi praw miejskich i zmianę jej nazwy na Boguchwałę.

Zabytki w Boguchwale:

- Zespół pałacowy na terenie Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Pałac otacza od południa i wschodu park. Pałac został wybudowany przez księcia Teodora Konstantego Lubomirskiego w 1728 r. z wykorzystaniem murów wcześniejszego dworu obronnego. Pałac Lubomirskich w Boguchwale stanowi fragment większej całości i składa się z piętrowego pawilonu i parterowego łącznika. W otoczeniu pałacu znajdują się inne zachowane do dzisiaj zabytkowe obiekty:

- Spichlerz murowany z około 1850 r. obecnie mieści się w nim Gminna Biblioteka Publiczna, ogrodzenie z bramą wjazdową - murowano-żeliwną z poł. XIX w., zrekonstruowaną w 1912 r., oraz kamienna figura świętego Jana Nepomucena w bezpośrednim sąsiedztwie bramy wjazdowej, pochodząca z końca XVIII w.

- Stary kościół parafialny - świątynia w stylu późnobarokowym została wzniesiona z inicjatywy księcia Teodora Konstantego Lubomirskiego w 1729 r. Nad wejściem do kościoła widoczny herb „Śreniawa”. Wewnątrz kościoła znajduje się ołtarz główny z białego marmuru, oraz obraz „Pan Jezus Ukrzyżowany” z I poł. XVIII w. Kościół otoczony jest ogrodzeniem z bramą i dwiema furtkami z poł. XIX w. Przy bramie wjazdowej zachował się herb rodziny Straszewskich - „Rozdarta Strzała”. Niedaleko, w sadzie, budynek plebanii z 1729 r. - przebudowany w końcu XIX w. i wyremontowany w 1916 i 1998 r. Na terenie Boguchwały są też kapliczki - symbole wiary i oddania Bogu. Najstarsza z zachowanych pochodzi z 1801 r. Stoi przy ulicy Tkaczowa 28. Ufundowana została przez parafian w rocznicę święta kościelnego.

*Zabytkowy kościół w Boguchwale
z XVIII w. po renowacji*

KIELANÓWKA

Sołectwo rozciąga się wzdłuż drogi ze Staroniwy (wzdłuż Rzeszowa) w stronę Zabierzowa i Raławówki. We wsi na uwagę zasługują ponadto kapliczki: jedna z około 1896 r., druga na rozstaju dróg wiodących do Nosówki i Zabierzowa z zabytkową figurą świętego Rocha, datowaną na koniec XIX w.

*Przydrożna kapliczka św. Rocha
z końca XIX w.
Fot. Krzysztof Motyka*

LUTORYŻ

Na uwagę zasługują murowany budynek starej szkoły z 1921 r., pozostałości zabudowań dworskich z połowy XIX w. Niedaleko kościoła parafialnego, obok plebanii, znajduje się dawny dom rządcy – przebudowany w 1956 r., wyremontowany w 1976 r., murowana kapliczka z 1830 r., na dawnym cmentarzu cholerycznym, tzw. „dziale” pod lasem, inne kapliczki datowane są na I poł. XX w.

Fot. Krzysztof Motyka

MOGIELNICA

To najmłodsze sołectwo w gminie. Powstało po II wojnie światowej w 1948 r. z połączenia przysiółków wsi: Boguchwała, Lutoryż i Niechobrz. W 1982 r. ludność wsi wybudowała kościół pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła. W kościele znajduje się prezbiterium wykonane z kamienia wapiennego z rzeźbą Jezusa Chrystusa Ukrzyżowanego. Po bokach, na kamiennych filarach, znajdują się postacie polskich świętych i błogosławionych, wyrzeźbionych z drewna lipowego z polichromią. Ściany kościoła zdoi Droga Krzyżowa w postaci płaskorzeźb z drewna. W kościele znalazła także miejsce figura Matki Boskiej Fatimskiej, która znajdowała się na placu św. Piotra w Rzymie w czasie zamachu na papieża Jana Pawła II.

***Wnętrze kościoła parafialnego w Mogielnicy
fot. Krzysztof Motyka***

NIECHOBZ

Sołectwo leży na pofałdowanym terenie, gdzie jedno ze wzgórz w górnej części miejscowości osiąga 403 m n.p.m., jest to także najwyższe wzniesienie w gminie. Obecnie znajduje się na nim Krzyż Milenijny.

Na terenie sołectwa są lokalizowane pozostałości zespołu dworskiego, w którego skład wchodzi: dwa budynki dawnych czworaków z ok. XIX w. i spichlerz z ok. poł. XIX w. Interesujące są także dwa spichlerze wiejskie murowane, pierwszy pochodzi z przełomu XIX i XX w., drugi datowany na 1883 r., oraz drewniane domy z końca XIX w. i pocz. XX w. Znajdują się tu również kapliczki, najstarsza pod wezwaniem świętego Rocha z przełomu XVIII i XIX w.

Każdego roku za sprawą Sanktuarium Najświętszej Marii Panny Nieustającej Pomocy przyjeżdżają do Niechobrza pielgrzymki wiernych z kraju i zagranicy. Wierni biorą udział w odpustowych mszach świętych, które odbywają się w Parku Matki Bożej obok kościoła. Sanktuarium zostało wybudowane w latach 1969–1971, a 13 września 1987 r. bp Ignacy Tokarczuk nałożył korony na skronie Matki Bożej i Jezusa, poświęcone przez papieża Jana Pawła II.

Krzyż Milenijny w Niechobrze

Ośrodek Kultury Regionalnej w Niechobrze

NOSÓWKA

Na terenie sołectwa występują złoża ropy naftowej i gazu eksploatowane przez PGNiG SA Oddział w Sanoku.

Zabytki w Nosówce:

- Dworek Dąbskich przebudowany w latach 1896–1897 podczas administracji Kulpińskich. Ówczesny właściciel hr. Aleksander Dąbski mieszkał w majątku Rajsk k. Lwowa, a dworek w Nosówce chciał mieć jako rezydencję godną stanu. Był hrabią i posłem do Sejmiku Galicyjskiego we Lwowie. Z jego polecenia rozbudowano dwór i zasadzono wokół park w stylu angielskim, gdzie były trzy stawy i paradny podjazd z maneżem. Do dziś zachował się dworek, jeden staw i sosna kanadyjska na dawnym maneżu. Z budynków gospodarczych pozostał zabytkowy spichlerz, budynek gorzelniany bez komina (komin rozebrano 1947 r.), chlewnia i kawałek stodoły (gumna)
- Budynek szkoły zbudowanej w latach 1906–1908, w którym mieści się Izba Tradycji (zorganizowana w 1995 r. z okazji XX-lecia Zespołu Obrzędowego „Nosowiany”)
- Zabytkowa pompa strażacka (dwukołówka), wykonana w zakładzie ślusarskim w Czudcu w 1920 r. dla Parafialnej Straży Ogniowej w Zabierzowie, ofiarowana OSP Nosówka z okazji 50-lecia organizacji (w 1997 r.) przez ks. proboszcza Stanisława Rejmana
- Krzyż wotywny z 1858 r. „Pod lipami”
- Przydrożne kapliczki (słupki, patrie i na drzewach) oraz drewniany krzyż
- Dwa około 100-letnie dzwony alarmowe (z czasów Parafialnej Straży Ogniowej)

Izba Tradycji w Nosówce

RACŁAWÓWKA

Znajduje się tu zespół zabytków związany z kościołem parafialnym w przysiółku Zabierzów. Świątynia w stylu barokowym, która została wzniesiona w 1719 r. przez księcia Jerzego Ignacego Lubomirskiego, właściciela dóbr rzeszowskich. Do kościoła przylega kaplica z 1873 r. Została ona wzniesiona przez Ludwika Jędrzejowicza (właściciela Nosówki) i jego żonę Helenę Dąmską, pełniąc rolę mauzoleum rodzowego. Kościół otacza od 1895 r. parkan z cegły, fundacji Aleksandra Dąmskiego z Nosówki. Istotnymi elementami są tutaj trzy kapliczki i trzy bramki. Obok kościoła znajduje się dawny budynek kostnicy z przeł. XIX i XX w., prawdopodobnie pozostałość po szpitalu dla ubogich, który istniał przy kościele zabierzowskim od XVII w. W pobliżu znajduje się kilka chałup z końca XIX w. oraz zagroda złożona z drewnianego domu i murowanej piwnicy, wszystkie obiekty świetnie zachowane, pochodzące z 1890 r.

WOLA ZGŁOBIEŃSKA

W sołectwie tym zachowało się kilka drewnianych domów z pocz. XX w. oraz kapliczki, wśród których wyróżnia się kapliczka datowana na I poł. XIX w. i poświęcona Matce Boskiej oraz kapliczka pochodząca z II poł. XIX w.

*Kościół parafialny w Woli Zgłobieńskiej
pw. NMP Królowej Polski*

ZGŁOBIEŃ

W sołectwie tym zachował się najstarszy obiekt zabytkowy gminy Boguchwała tzw. „stary dwór”. Budowa tego renesansowego domu przypadł na lata siedemdziesiąte XVI w. i związana jest z osobą Anny z Sieniawy Jordanowskiej, która była wtedy właścicielką wsi. Dwór został przebudowany na spichlerz pod koniec XVIII w. Obok szkoły podstawowej umiejscowiony jest „nowy dwór” pochodzący z końca XVIII w., wybudowany przez rodzinę Straszewskich w stylu neoklasycystycznym. Wartościowym obiektem zabytkowym jest także kościół parafialny, który został wzniesiony w 1741 r. dzięki staraniom księcia Teodora Konstantego Lubomirskiego. Współczesny wygląd przybrał w latach 1913–1928 staraniem ówczesnego proboszcza Dzierżyńskiego i mieszkańców Zgłobnia. W Zgłobniu znajdują się zabytkowe kapliczki: pod wezwaniem św. Marka z II poł. XIX w. oraz kapliczka z pocz. XIX w.

*Dwór Straszewskich zbudowany w XIX w.
fot. Krzysztof Motyka*

ZARZECZE

Na terenie sołectwa znajdują się kapliczki, jedna z 1945 r., a druga z I poł. XIX wieku. Zachowało się w niej kilka drewnianych domów z pocz. XX wieku oraz zagroda, która składa się z chałupy, stajni oraz stodoły, wszystkie obiekty drewniane pochodzą z ok. 1880 roku.

TRASA ROWEROWA PRZEZ GMINĘ BOGUCHWAŁA

Trasy rowerowe przebiegają przez trzy piękne zespoły podworskie, które są niemymi świadkami historii tych terenów. Zespół pałacowy w Boguchwałie składa się z pałacu letniego z parkiem oraz kościoła z plebanią i był budowany w stylu barokowym z inicjatywy Teodora Lubomirskiego w latach 1725–1729.

W zespole podworskim w Zgłobniu znajduje się najstarsza budowla na terenie gminy. Jest nią renesansowy dwór obronny z połowy XVI w., przebudowany później na spichlerz, oraz klasycystyczny dwór rodziny Straszewskich z początku XIX w. W pobliżu znajduje się kościół pw. św. Andrzeja ufundowany w 1741 r. przez Teodora Lubomirskiego.

Zespół dworski w Nosówce reprezentowany jest przez pozostałości po czworakach, gorzelni oraz dwór wybudowany w połowie XIX w. przez rodzinę Dąbskich. W pobliżu znajduje się budynek starej szkoły z początku XX w. z ciekawą Izbą Tradycji gromadzącą eksponaty kultury ludowej.

Szlak zielony „Wielki Las” prowadzi przez Strzyżowsko-Sędziszowski Obszar Krajobrazu Chronionego. Dociera również do rezerwatu „Wielki Las” w Woli Zgłobieńskiej. Rezerwat ten obejmuje 70 ha lasu, gdzie chroni się przede wszystkim naturalny las o zróżnicowanych zbiorowiskach roślinnych z cennym starodrzewem buczyny karpackiej. Główną atrakcją szlaków rowerowych w gminie Boguchwała jest piękno krajobrazu. Szczególnie wspaniałe panoramy rozciągają się ze wzniesień w Niechobrzu i Woli Zgłobieńskiej. Na jednym z najwyższych wzniesień gminy znajdującym się w Niechobrzu zlokalizowana jest platforma widokowa, nad którą góruje 15-metrowy Krzyż Milenijny. Walory turystyczne naszych szlaków podnoszą liczne stare kapliczki i krzyże przydrożne. Mimo wkraczającej na obszar gminy Boguchwała urbanizacji można tu spotkać pozostałości architektury ludowej.

LEGENDA

- ZESPOŁY PODWORSKIE
- IZBA PAMIĘCI
- SPICHLERZE
- KOŚCIOŁY WSPÓŁCZESNE
- KOŚCIOŁY ZABYTKOWE
- SANKTUARIUM MARYNE
- KAPLICE
- KAPLICZKI

- MEY
- PUNKTY WIDOKOWE
- WIATY, MIEJSCA OPOCZYNIU
- OBLĘGŁOŚĆ POMIĘDZY DWOMA PUNKTAMI
- KAMIENIOŁOM
- KURHANY
- KRZYŻE
- POZĄTEK / KONIEC SZLAKU

14,2 km

27,5 km

5,8 km

1,6 km

SZLAK ROWEROWY "W POSZUKIWANIU KURHANÓW" (CZERNY)

SZLAK ROWEROWY "BŁĘKITNA PĘTLA" (NIEBIESKI)

SZLAK ROWEROWY "WIELKI LAS" (ZIELONY)

SZLAK ROWEROWY "ZABIERZÓW" (CZARNY)

FRAGMENT CZUDECKIEGO SZLAKU ROWEROWEGO (ALTERNATYWA PRZEJAZDU)

DROGA KRAJOWA

DROGI ASFALTOWE

INNE DROGI (GŁÓWNIIE SZUTROWE)

P

W

Gmina Boguchwała Szlaki rowerowe

MIEJSCA PARKINGOWE

OBSZARY LEŚNE

RZĘKI, POTOKI

GRANICE GMINY BOGUCHWAŁA

LINIA KOLEJOWA (RZESZÓW-JASŁO)

Krzyż Milenijny w Niechobrze

***Fragment niebieskiego szlaku rowerowego
(Zimna Woda w Niechobrze) obok Parku Linowego***

Wiata i tablice informacyjne w miejscu zakończenia czerwonego szlaku rowerowego w Niechobrze Górnym (pętla autobusowa)

Wiata spoczynkowa na czerwonym szlaku rowerowym w miejscowości Zgłobień

GMINA LUBENIA

Gmina Lubenia położona jest w centralnej części woj. podkarpackiego. Obejmuje ponad 5477 ha i liczy 6534 mieszkańców. Administracyjnie podzielona jest na cztery sołectwa:

- Lubenia,
- Straszędzie
- Siedliska
- Sołonka.

W centrum gminy leży miejscowość Lubenia. Tutaj mają siedzibę władze administracyjne oraz instytucje użyteczności publicznej.

Gmina położona jest na terenie Pogórza Dynowskiego. Część miejscowości Straszędzie i Sołonka leży w obrębie Hyżnińsko-Gwoźnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Teren gminy jest terenem podgórskim i górskim o największym wzniesieniu 420 m n.p.m. Klimat gminy jest zbliżony do klimatu górskiego, a blisko 25% jej powierzchni zajmują lasy.

Malowniczy krajobraz, zalesione wzgórza, duże kompleksy leśne, strumyki i potoki oraz specyficzny mikroklimat czynią z tego terenu doskonale miejsce wypoczynku. Atutem gminy jest jej 600-letnia tradycja, której wpływ jeszcze dziś zauważyć można w gwarze, obyczajach i obrzędach. O bogatej historii mówią zachowane liczne zabytki, np.:

- Kościół dębowo-modrzewiowy w Straszędzu
- Średniowieczne grodzisko Lubeńskie, tzw. Okop - pochodzące z ok. 966 roku
- Kopalnia gipsu w Siedliskach - złożo gipsu posiada miąższość do 30 m. W złożu występuje gips przekształcony w formie alabastrów o bardzo wysokiej jakości
- Źródła wód mineralnych, żelazistych i siarczanych w przysiółku Horodna
- We wsi Sołonka - solanki

Atutem dla rozwoju gminy jest wykorzystanie naturalnych jej bogactw i walorów krajo-

Siedliska

zowych, jak również podjęcie radykalnych kroków w dziedzinie ochrony środowiska. Służyć ma temu wybudowana nowoczesna oczyszczalnia ścieków w Siedliskach o przepustowości 300 m³/d.

Od 1995 r. gmina posiada nowoczesną centralę automatyczną z możliwością jej rozbudowy. Duże starania czynione są w kierunku utrzymania czystości w gminie - rozmieszczone są kontenery na szkło, kosze wzdłuż dróg, prowadzona jest walka z dzikimi wysypiskami.

LUBENIA

Jedna z najstarszych wsi powiatu rzeszowskiego. Prawa osadnicze otrzymała już w 1359 r. od Kazimierza Wielkiego. Powtórnie lokowana w 1420 r. przez króla Władysława Jagiełłę. Do początku XV w. wieś królewska, a od 1423 r. wchodząca w skład prywatnych włości wielkich rodów magnackich: Pileckich, Kostków, Działyńskich, Branickich. W czasach rozbiorowych 1772–1918 wieś gminna, a jednocześnie pozostająca pod prywatnym zarządem rodu Wodzickich, a od 1901 roku Ułańskich. Znaczne dobra ziemskie na przełomie XIX i XX w. miały na terenie wsi rodziny Wohlfeldów, Kieleckich i Samuela Eule. W czasach współczesnych Lubenia jest od lat siedzibą gminy liczącą około 2,5 tysiąca mieszkańców. Stanowi niezwykle atrakcyjną turystycznie miejscowość ze względu na bogatą historię, tradycje oraz walory turystyczno-krajoznawcze. Na drogach Lubeni odbywa się od kilku lat jeden z największych rajdów samochodowych w Polsce – Rajd Rzeszowski.

Przysiółek Okop

Zabytki w Lubeni:

- Grodzisko Okop - wczesnośredniowieczny gród obronny wraz z niewielką osadą istniał od XI do XIII w. Do dziś zachowały się w bardzo dobrym stanie ziemne wały obronne (2-4 metry wysokości) wraz z fosą. Gród obronny w Lubeni położony był na granicy tzw. Rusi Czerwonej i państwa polskiego.

Pierwotnie nosił nazwę Horodna i swoje znaczenie utracił ostatecznie w XIV wieku, po przyłączeniu tych terenów do Polski przez króla Kazimierza Wielkiego w 1345 r. Obronny charakter grodziska wykorzystany został przez chłopów lubieńskich podczas najazdu szwedzkiego w 1656 r. Schronili się tutaj wraz z dobytkiem i stoczyli zwycięską potyczkę z oddziałem wroga. Stąd wywodzi się obecna nazwa przysiółka „Okop Szwedzki”. Grodzisko „Okop” należy do najcenniejszych historycznie zabytków wsi Lubenia

- Trakt Madziarski - jednym z najstarszych szlaków komunikacyjnych Podkarpacia, który już w czasach rzymskich (II-IV w. n.e.) przemierzały karawany kupieckie zmierzające nad Bałtyk. Od średniowiecza aż do końca XIX w. biegła tędy znana droga, łącząca Węgry z Polską (stąd nazwa „madziarska”). Na terenie gminy Lubenia wiodła od Straszyla przez Sołonkę oraz przysiółki lubieńskie Obręczną i Maternówkę do Babicy, a potem wzdłuż Wisłoka do Rzeszowa i dalej na Sandomierz. Przechodziły tym traktem hufce rycerskie królów Ludwika Węgierskiego i Władysława Jagiełły (XIV-XV w.), a także liczne zagony tatarskie (XIV-XVII w.) oraz wojska siedmiogrodzkie Rakoczego

(XVII w.) i oddziały wojsk szwedzkich w latach 1655–1656. Podczas I wojny światowej (1914–1918) przemieszczały się tędy wojska austriackie i rosyjskie biorące udział w walkach o twierdzę Przemyśl i w bitwie pod Gorlicami. W ostatnich dwustu latach wędrowały tym szlakiem pielgrzymki do sanktuariów w Kalwarii Pałacowskiej, Starej Wsi k. Brzozowa oraz Borku Starym. Współcześnie trakt „madziarski” utracił znaczenie komunikacyjne ze względu na niekorzystny teren (pagórki i strome wzniesienia), a zyskał turystycznie, stając się atrakcyjną trasą rowerową i widokową.

- Miejsce pamięci narodowej - 23 czerwca 1943 r. hitlerowskie oddziały SS i żandarmerii niemieckiej dokonały pacyfikacji wsi Lubenia w odwecie za działalność patriotyczną i konspiracyjną mieszkańców. Rozstrzelano w tym dniu 6 mieszkańców Lubeni. Stosunkowo niewielka liczba ofiar była zasługą ówczesnego proboszcza parafii ks. Franciszka Łuszczkiego, który znając dobrze język niemiecki, wybłagał u Niemców odstąpienie od tzw. dziesiątkowania. Ocalił w ten sposób życie wielu parafian przeznaczonych do rozstrzelania, w tym wielu członków organizacji konspiracyjnych i patriotycznych.

- Stare kościelisko - w tym miejscu stał do 1929 r. modrzewiowy kościół barokowy pw. św. Urszuli, oddany do użytku wiernych w 1739 r. (obecnie w Straszyszlu), a konsekrowany w 1745 r. przez biskupa przemyskiego Wacława Sierakowskiego. Pierwotnie stały tutaj co najmniej dwie budowle sakralne, zniszczone przez najazdy obcych wojsk (Tatarów i Szwedów w XV-XVII w.). Z tych budowli zachowały się jedynie cenne drewniane rzeźby z XVII wieku (obecnie w Muzeum Diecezjalnym w Rzeszowie) oraz zabytkowy dzwon z 1694 roku (obecnie w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie).

Na „starym kościelisku” obok kościoła powstała w 1867 r. pierwsza w Lubeni szkoła ludowa, założona przez ówczesnego proboszcza ks. Ignacego Zielińskiego. Współcześnie stare kościelisko stanowi swoiste miejsce kultu religijnego mieszkańców Lubeni – i to nie tylko ze względu na stojącą tu monumentalną figurę Chrystusa (ufundowaną przez Tomasza Dudka), ale także ze względu na złożone tu prochy dawnych mieszkańców Lubeni, gdyż przy kościele położony był stary cmentarz, na którym grzebano ludzi do połowy XIX wieku.

Widok Traktu Madziarskiego

Stare kościelisko

SIEDLISKA

Osadzona nad Wisłokiem wieś wzmiankowana już w 1423 r. przez króla Władysława Jagiełłę, który przekazał Siedliska Janowi z Jicina, ówczesnemu właścicielowi Tyczyna. Od tej pory wieś przez długie wieki stanowiła własność rodów magnackich mających siedzibę w Tyczynie.

W dziejach Siedlisk odnotować należy szczególnie dwa istotne wydarzenia. Jesienią 1672 r. wieś została spustoszona przez napad Tatarów Krymskich, po którym ocalało zaledwie 3 domostwa. Odbudowa osady trwała przeszło sto lat, gdyż jeszcze w końcu XVII wieku istniało we wsi tylko 26 chałup kmiecyh.

Drugim wyjątkowym wydarzeniem było powstanie w Siedliskach w połowie XVII wieku kopalni gipsu założonej przez Branickich, co umożliwiło szybkie wydzwignięcie się wioski z biedy i marazmu. Już w II połowie XVIII wieku chłopci z Siedlisk byli właścicielami większości ziem uprawnych, a zamieszkiwało ją ponad 600 mieszkańców. Powstały też wówczas nowe obiekty: dwór, tartak z piekarnią, spichlerz i kuźnia. Zasobność Siedlisk powiększyła się w XIX wieku, kiedy to w 1889 roku zamieszkiwało wieś już 1137 osób w 235 domostwach.

W okresie II wojny światowej Siedliska były miejscem silnego oporu i ruchu konspiracyjnego, za co wieś została odznaczona Krzyżem Grunwaldu. Tu urodził się i spędził dzieciństwo wybitny kapłan męczennik, błogosławiony ks. Józef Kowalski, wyniesiony na ołtarze przez papieża Jana Pawła II.

Zabytki w Siedliskach:

- Gipsiarnia - na skraju wsi Siedliska, w przysiółku Broniakówka, ukształtowały się w okresie miocenu (23-12 mln lat temu) rozległe pokłady skał gipsowych. W niektórych miejscach sięgają one nawet kilkudziesięciu metrów głębokości. W XVII w. właściciele tych terenów, magnacki ród Branickich, rozpoczął eksploatację złóż w celach budowlanych. Gips z Siedlisk został użyty m.in. do budowy rodowej siedziby Branickich w Białymstoku oraz w Tyczynie. Kopalnia gipsu (zwana przez miejscową ludność „gipsiarnią”) czynna była (z przerwami) aż do połowy lat pięćdziesiątych XX w., kiedy ostatecznie zaprzestano eksploatacji złóż gipsowych

- Kaplica bł. J. Kowalskiego - Józef Kowalski (ur. 13 marca 1911 r. w Siedliskach, zm. 4 lipca 1942 r. w Auschwitz) – polski duchowny katolicki, salezjanin, błogosławiony Kościoła katolickiego. W 1922 r. rozpoczął naukę w Zakładzie Salezjańskim im. św. Jana Bosko w Oświęcimiu. Po ukończeniu szkoły wstąpił do nowicjatu Księży Salezjanów (1927 r.), a następnie studiował filozofię i teologię w Krakowie. 29 maja 1938 r. przyjął święcenia kapłańskie i podjął pracę. Wybuch II wojny światowej zastał go jako duszpasterza w parafii św. Stanisława Kostki na Dębnikach i sekretarza ks. inspektora Adama Cieślara. 23 maja 1941 r. został aresztowany przez gestapo i przewieziony do więzienia na ul. Montelupich, a następnie 26 czerwca 1941 r. do hitlerowskiego obozu koncentracyjnego w Auschwitz i zarejestrowany jako numer 17350. Mając świadomość, że idzie na śmierć, oddał współwięźniom ostatnią rację żywnościową. Błogosławiony salezjanin został zakatowany za odmowę podeptania swojego różańca. Beatyfikowany przez papieża Jana Pawła II w Warszawie 13 czerwca 1999 r. w grupie 108 polskich męczenników. Kaplica znajduje się w kościele parafialnym w Siedliskach.

SOŁONKA

Nazwa wsi pojawiła się po raz pierwszy w źródłach pisanych w roku 1589 jako część dóbr rodziny Ligęzów, ówczesnych właścicieli Rzeszowa. Na początku XVII w. wchodziła w skład dominium tyczyńskiego i jako taka pozostawała do początku XX w. Powszechnie znana od dawna jako miejsce występowania źródeł solankowych, które eksploatowane były co najmniej od XVIII w. Niewątpliwie nazwa wsi związana jest ze znajdującymi się tutaj źródłami „słonej wody”.

Sołonka pozostawała na uboczu wielkich zdarzeń historii. Położona w trudno dostępnym terenie górskim i leśnym, żyła własnym rytmem. Niemniej jednak i tu dochodziło do znaczących wydarzeń, o których do tej pory niewiele było wiadomo. W okresie Powstania Styczniowego w latach 1863–1864 znajdowali tutaj schronienie emisariusze i uciekinierzy powstańcy z Królestwa Polskiego, m.in. ukrywał się tutaj powstaniec Leszczyński, którego córka Maria wyszła za mąż za miejscowego chłopą Andrzeja Krupę i jako pierwsza w dziejach wioski prowadziła nauczanie dzieci wiejskich.

W czasie I wojny światowej przebywał w Sołonce wybitny polski pisarz i publicysta Stanisław Przybyszewski. Kilkunastu mieszkańców Sołonki wcielono do armii austriackiej. Walczyli oni na wielu frontach wojennych, a kilku z nich poległo bohatersko na polach bitewnych całej Europy.

Współcześnie Sołonka jest siedzibą Muzeum Regionalnego, posiada atrakcyjne tereny turystyczno-krajoznawcze oraz znane już powszechnie źródła „słonej wody”, największe bogactwa naturalnego tej osady.

Źródło solankowe w Sołonce

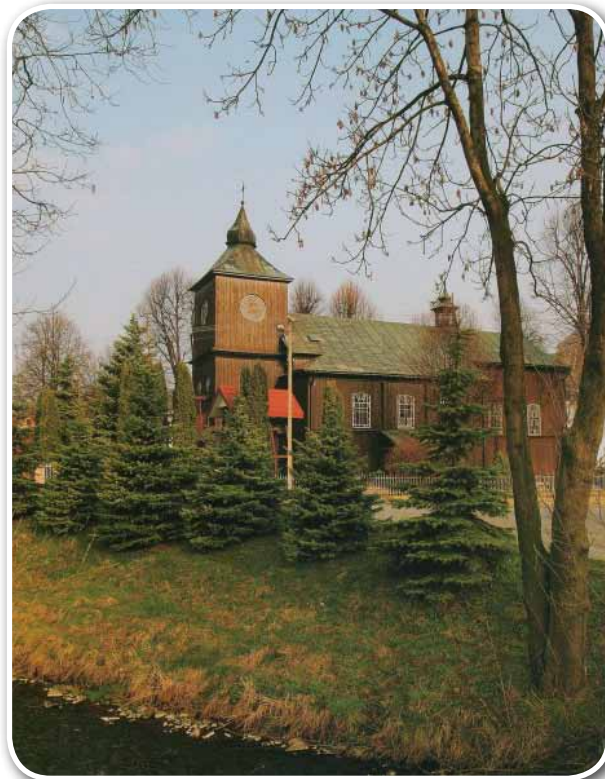
STRASZYDLE

Założona na początku XV w. osada wchodząca w skład włości królewskich Władysława Jagiełły. Później włączona do prywatnych włości rodów magnackich tzw. państwa tyczyńskiego. Nazwa wsi według ludowej tradycji wzięła się od licznych miejsc, w których straszyło.

W roku 1770 podczas epidemii cholery zmarła ponad połowa mieszkańców wsi. W tym czasie doszło w osadzie do dramatycznego zdarzenia, którego ofiarą padła młoda dziewczyna o nazwisku Warzybok. Miejscowi chłopcy żywcem ją pogrzebali, chcąc „odczynić czar pomoru”. Od II połowy XIX w. wielu mieszkańców wsi wyjeżdżało za granicę, by szukać lepszego życia. Straszdyłanie wędrowali za chlebem głównie do USA i do krajów Europy Zachodniej.

W czasie I i II wojny światowej mieszkańcy dali liczne świadectwa patriotyzmu, a wieś stała się ostoją ruchu konspiracyjnego i narodowego.

Współcześnie wieś Straszdydle to atrakcyjne miejsce dla turystów zarówno zmotoryzowanych, jak i pieszych.

Zabytkowy kościół w Straszdydle

TRASA TURYSTYCZNA PO GMINIE LUBENIA

TRASA nr 1- *żółta*

Początek trasy: stare kościelisko w Lubeni (miejsce, z którego został przeniesiony kościół dębowo-modrzewiowy, znajdujący się obecnie w Straszydłu),

- w górę w stronę kamieniołomu,
- miejsce wypoczynku „Pod grzybkiem” (teren jest własnością UG w Lubeni) - odległość 3000 m
- zjazd w prawo - można tu podziwiać panoramę całej Lubeni, odpoczynek „Pod grzybkiem” - odl. 3900 m.
- przejazd obok drewnianego mostu na rzece „Lubenka”, centrum gminy (sklep, telefon, policja, Ośr. Zdrowia, apteka, poczta) 5600 m, powrót do punktu wyjścia.

Długość trasy 6700 m, jest to trasa dość łatwa, bardzo atrakcyjna, z pięknymi widokami, można nią podróżować z dziećmi.

TRASA nr 2 – *zielona*

Początek trasy: przejazd rowerem rozpocząć można od piekarni GS „Sch” w Lubeni w kierunku Urzędu Gminy,

- centrum gminy (UG) - ok. 1600 m,
- drewniany most na rzece „Lubenka” (ok. 2400 m),
- odpoczynek „Pod grzybkiem” 3300 m,
- punkt widokowy obok „Trzech Krzyży” - 5100 m (piękna panorama Straszydła i Lubeni, widok na Okop),
- kierunek droga powiatowa w stronę Straszydła,
- zabytkowy kościół w Straszydłu z XVII w. - 8900 m,
- powrót drogą powiatową w kierunku zapory (stopień wodny) na rzece „Lubenka”,
- powrót na miejsce wyjścia.

Długość trasy 15 400 m

TRASA nr 3 - *niebieska*

Początek trasy: rozpoczynamy przed gimnazjum w Siedliskach,

- asfaltową drogą kierujemy się w stronę Lubeni,
- po drodze możemy wstąpić na tor speedway rowerowy (własność UG - obiekt wybudowany zgodnie z wymogami Polskiego Towarzystwa Speedway Rowowego),
- za piekarnią GS skręt w prawo (3000 m),
- stopień wodny na rzece „Lubenka”,
- stadion sportowy (4600 m),
- miejsce odpoczynku ok.
- 6000 m - widok na Lubenię, Jasieniki,
- bar „Leśny” - można odpocząć, usiąść, posłuchać muzyki, a nawet zabawić się w dyskotecę „Pod Lipą” ok. 6900 m,
- zjazd drogą zwirową w dół Lubeni - centrum.

Długość trasy 12 000 m

TRASA nr 4 - brązowa

Jest to trasa bardzo długa i trudna, dla wytrwałych rowerzystów, jednak za ciężkie trudy wynagradza bogactwem krajobrazu miejsc, które naprawdę warto zobaczyć. Ma ona długość ok. 35 000 m. Początek trasy: obok kościoła w Siedliskach,

- w stronę cmentarza - ok. 800 m - możliwość dojazdu drogą asfaltową ok. 800 m do starej kopalni gipsu,
- zjazd przez „Księżę lasek” ok. 1900 m
- kapliczka „Krzyżowa”,
- stare kościelisko,
- w stronę stopnia wodnego na rzece „Lubienka”: ok. 4400 m,
- Lubenia „Luka” ok. 7800 m,
- w stronę szkoły w Sołonce (droga żwirowa) ok. 1500 m,
- do źródła słonej wody - miejsce odpoczynku (las, cisza, spokój, stara piękna lipa, pasieki),
- powrót w stronę kościoła w Straszycach ok. 13 900 m,
- strzelnica - kamieniołom ok. 15 800 m,
- stadnina koni „Amazonka” ok. 18 000 m - miejsce odpoczynku, można pojeździć na grzbiecie pięknego hucula pod okiem doświadzonego instruktora lub bryczką przemierzyć malownicze pagórki Straszycach,
- kierunek Przyłasek-„Studzienka” ok. 20 200 m,
- drogą przez las ok. 2 km,
- wylot na drogę powiatową w Przyłasku i powrót w stronę Siedlisk.

GMINA ŚWILTZA

Gmina Świltcza położona jest w centralnym punkcie województwa podkarpackiego, w zachodniej części powiatu rzeszowskiego. Należy do najlepiej rozwiniętych gospodarczo gmin w tym województwie. Teren gminy przecina droga E40, dzieląc ją na dwie części, a także linia kolejowa Przemyśl – Kraków. Przez teren gminy budowana jest autostrada A4 wschód-zachód przez Bratkowice i Mrowlę oraz droga S19 szybkiego ruchu północ-południe, przez co tereny położone w ich pobliżu zyskają na atrakcyjności. Przyszłość gminy Świltcza związana jest ściśle z intensywnym w ostatnich latach rozwojem miasta Rzeszowa, który spowodował zwiększenie zapotrzebowania na nowe, atrakcyjne tereny budowlane. Gminę Świltcza tworzy 9 miejscowości: Bratkowice, Błędowa Zgłobieńska, Bzianka, Dąbrowa, Mrowla, Rudna Wielka, Świltcza, Trzciana i Woliczka. Rozpościera się ona na 112,23 km². Liczy przeszło 15 tysięcy mieszkańców. Gmina Świltcza posiada dobre warunki do rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku. Atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe, bogactwo flory i fauny, czyste powietrze oraz wody rzek, potoków i zbiorników, przebiegający szlak turystyczny, stwarzają szczególnie korzystne warunki do harmonijnego obcowania ludzi ze środowiskiem naturalnym. W wyniku rewaloryzacji wiejskiego Domu Ludowego w Trzcianie został w nim utworzony Regionalny Dom Tradycji Ludowych. W Dąbrowie, Rudnej Wielkiej, Mrowli i Trzcianie istnieją zabytkowe zespoły parkowe i dworsko-parkowe. Kościół parafialny w Trzcianie stał się znany w całej Polsce dzięki zabytkowym, cennym ołtarzom. Na terenie gminy znajduje się około 100 wiejskich kapliczek i krzyży usytuowanych przy domach, drogach, wśród pól i leśnych ścieżek. Gmina jest pełna uroczych zakątków, spokoju i ciszy. Rozwojowi gminy sprzyja łatwy dojazd do każdego zakątka dzięki dobrze rozwiniętemu systemowi komunikacji.

*Dwór Christianich
w Trzcianie latem*

*Regionalny Dom Tradycji
Ludowych w Trzcianie*

BŁĘDOWA ZGŁOBIEŃSKA

Lokacja Błędowej miała miejsce w I ćwierci XV w. Od 1438 r. wieś wchodziła w skład klucza zgłobieńskiego, należącego do rycerza Spytka z Tarnowa.

W poł. XV w. wieś należała do Jana Zgłobieńskiego, po nim do Spytka Jarosławskiego i Matwieja Wodczicki. W XVI -XVII w. klucz zgłobieński, a z nim i Błędowa, przechodził kolejno w ręce Odrowążów i Jordanów. W wieku XVIII władali tu Ciecierscy, a po nich Teodor i Antoni Lubomirscy, właściciele Boguchwały, oraz Paweł Starzyński. Na przełomie XVIII i XIX w. dobra boguchwańskie wraz z Błędową objęli w posiadanie Konarscy. W wieku XIX właścicielami wsi zostali najpierw Straszewscy, a po nich, spowinowaceni z nimi, Jędrzejowicze. Pod koniec XIX w. dwór i obszar dworski został sprzedany i rozparcelowany.

BRATKOWICE

Bratkowice należały do dóbr królewskich. W średniowieczu, jako królewszczyzna, wchodziły razem z sąsiednią Mrowlą w skład tenuty (dzierzawa) ropczyckiej. Dobra te w XV stuleciu dzierzawione były przez rodzinę Czyżowskich z Czyżowa. W I. poł. XVI w. tenutariuszami byli (kolejno): Janusz Świerczowski i Jan Tarnowski, kasztelan krakowski i hetman. W 1554 r. król Zygmunt August wymienił z Wawrzyńcem Spytkiem Jordanem Mrowlę i Bratkowice na Siedlec koło Niepołomic. Jednak w już 1580 r. wsie te wróciły do dóbr królewskich. Dzierżawili je Andrzej Tarnowski, po nim Jan Ossowski. W czasach nowożytnych ta część królewszczyzny zorganizowana została w specyficzny klucz dóbr zw. starostwem bratkowickim. W XVIII w. dzierżawił je książę Antoni Lubomirski, wojewoda lubelski. W dobie zaboru austriackiego starostwo bratkowickie przejęte zostało na rzecz skarbu cesarskiego i rychło rozprzedane. W XIX w. kolejnymi właścicielami Bratkowic byli: Marceli Wyszkowski, Gabriel Jaworski, hrabia Domini Rey, Jan Christiani Grabiński i jego sukcesorzy. W początku XX wieku majątek dworski posiadał Adam Wiktor. W roku 1908 Bank Parcelacyjny przejął zadłużony majątek i rozparcelował.

Zabytki w Bratkowicach:

- Park Podworski w Bratkowicach - zajmuje ponad 5 ha jako kultury został wpisany decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z siedzibą w Przemyślu, do rejestru zabytków. Park stanowi pozostałość dawnego założenia dworsko-parkowego w Bratkowicach, funkcjonującego nieprzerwanie przynajmniej od XVI w. do 1908 r. W czasach Rzeczypospolitej Obojga Narodów rezydencja bratkowicka była ośrodkiem tzw. starostwa bratkowickiego. Od zaborcy austriackiego, który przejął królewszczyznę, kupili ją w 1818 r. Turnauowie, następnie pozostawała we władaniu Gabriela Jaworskiego, hr. Dominika Reya, Christianich i Adama Wiktora. Jedynym obiektem małej architektury na terenie parku jest kapliczka św. Jana Nepomucena (niegdyś drewniana, obecnie murowana). Ponadto jest to w tej chwili jedyny już relikw dawnego terenu folwarcznego i jako taki zasłu-

guje na ochronę. O tym, że teren folwarku był urządzony krajobrazowo świadczyły trzy zachowane do 1988 r. sosny wejmuty, gdyż nie były to drzewa, które mogły znaleźć się tam przypadkowo, oraz aleja dojazdowa, uwidocznioma na mapie katastralnej z 1851 r. Park ten powinien być traktowany jako jedyny ocalały relikw dawnego terenu dworskiego. Ponadto, pomimo zniszczeń drzewostanu, nadal stanowi on dominantę krajobrazową. Dzięki uzyskaniu unijnych środków pomocowych i środków gminy na terenach parku podworskiego mieszkańcy otrzymali miejsce do czynnego i biernego wypoczynku, dla dzieci przewidziany jest plac zabaw oraz piaskownica, dla młodzieży natomiast urokliwe alejki i miejsca do spotkań i spędzania wolnego czasu. Park ten jest celem wycieczek rowerowych całych rodzin z gminy Świlcza oraz całego powiatu.

- Ścieżka dydaktyczna przyrodniczo-leśna – ścieżka w Leśnictwie Bratkowice stanowi istotny element programu edukacji ekologicznej Nadleśnictwa Głogów Małopolski. Jej usytuowanie przy drodze, w sąsiedztwie siedziby leśnictwa czyni ją w pełni dostępną o każdej porze roku. Ścieżka o długości ok. 4 km tworzy pętlę zaczynającą się i kończącą się

w punkcie edukacyjnym na skraju lasu. W punkcie edukacyjnym, jak i na trasie ustawiono tablice opisujące las, procesy w nim zachodzące, a także miejsca szczególnie cenne kulturowo i historycznie. W sąsiedztwie leśniczówki w Bratkowicach rosną trzy dęby – pomniki przyrody. Na niewielkim wzniesieniu został ustawiony Krzyż Milenijny w drzewostanie sosnowym. Wybudowano kamienny ołtarz i ustawiono ławki. Odbywają się tutaj msze polowe.

- Zbiornik Retencyjny zasilany jest wodami miejscowego potoku. Kąpielisko ma powierzchnię 1,80 ha, średnia głębokość wynosi 1,30 m, natomiast maksymalna 2,50 m.

Mimo, że w głównej mierze akwen ten zapewnia wodę do celów rolniczo-gospodarskich, to jest też wykorzystywany do celów rekreacyjnych. Kąpielisko usytuowane jest przy lesie. Na plażach wokół zbiornika znajdują się ławeczki i stoliki, są też miejsca na ogniska. Przy drodze dojazdowej znajduje się parking. Zalew w Bratkowicach jest miejscem atrakcyjnym, jest też dużą szansą dla gminy na przyciągnięcie turystów.

- Bratkowickie Stawy – w północno-wschodniej części Bratkowice w przysiółku Blich, a dokładnie na granicy gmin Świlcza i Głogów Młp., istnieje rozległy kompleks stawów. Powstały one w wyniku kilkuletniej eksploatacji złóż żwiru i piasku. Teren ten jest własnością osoby prywatnej. Aktualnie wydobywany jest tutaj żwir. Za zgodą właściciela można ten teren zwiedzić. Spacerując drózkami wijącymi się pomiędzy stawami, napotkać można potężne głazy wydobyte podczas eksploatacji żwiru. Podziwiać też można pięknie ukształtowane stawy. Pośrodku jednego z nich leży tajemnicza wysepka porośnięta gęstą roślinnością i drzewami. Dotrzeć tam można jedynie łódką.

BZIANKA

Wieś powstała prawdopodobnie w XIV w. W pierwszym okresie istnienia związana była z włością rzeszowską i z sąsiednią Przybyszówką. Właścicielami Bzianki w XIV–XV w. byli pierwsi dziedzice Rzeszowa oraz Przybyszówki, gdzie zlokalizowany był dwór – siedziba posesorów i ośrodek dyspozycyjny majątności. W wieku XVI Bzianka należała do Jana Pileckiego z Łańcuta, po nim do Krzysztofa Głowy z Nowosielec. W XVII i XVIII stuleciu pozostawała w rękach właścicieli dóbr rzeszowskich: Mikołaja Spytka Ligęzy, księcia Władysława Dominika Ostrońskiego, Lubomirskich. Na przełomie XVIII i XIX w. właścicielami wsi byli Głowacy. W XIX i pocz. XX w. obszar dworski zmieniał często właścicieli. W 1855 roku należał do Karola Miskieja, w 1890 r. do Majera Brachwelda, a w 1905 r. do Róży Gold. Po 1910 r. majątek dworski został rozparcelowany.

*Kapliczka z poł. XIX w.
– pamiątka
po właścicielu Bzianki*

DĄBROWA

Dąbrowa jest jedną z najstarszych osad w regionie. Powstała na przełomie XIII i XIV w. W 1326 r. była już siedzibą parafii, którą przeniesiono w roku 1417 do sąsiedniej Trzciany. W XV i I. poł. XVI w. Dąbrowa należała do rodziny Sopichowskich h. Półkozic, których siedziba znajdowała się w Będziemyślu. W pocz. XVII wieku wieś obciążoną długami przejął Marcin Łyczko z Rychlic. Kolejnymi posesorami Dąbrowy w XVII stuleciu byli: Mieleccy, Mikołaj Mrowiński, Jakub Żeleński oraz Zygmunt Hynek. W wieku XVIII wieś należała do rodziny Potockich, panów na Sędziszowie. Na przełomie XVIII i XIX w. właścicielami Dąbrowy byli Sikorscy. Od I poł. XIX w., aż do 1943 r. dąbrowskim dworem władała rodzina Wojciechowskich: Błażej (I. poł. XIX w.), Wiktor (ok. 1855 r.), Romuald (ok. 1890 r.), Augusta (do 1943 r.). Przed przejściem dworu na rzecz Skarbu Państwa (lata 1944–1945) i rozparcelowaniem, właścicielem majątku był Jan Jędrzejowicz ze Staromieścia – powinowaty Augusty.

Zabytki w Dąbrowie:

- Zespół Parkowo-Dworski - istniejący murowany dwór został wzniesiony na pocz. XIX w. przez M. Wojciechowskiego, mógł powstać na murowanym przyziemi z drewnianego dworu lub w miejscu starego. Zróżnicowanie bryły budowli stwarza efekt malowniczości podkreślony: podcieniem o ozdobnym żeliwnym detalu kolumnienki i balustrady, ślepych wnękami oraz oknami o urozmaiconych kształtach i ozdobnych obramieniach, rozetami i ozdobnymi wspornikami wysuniętych okapów dachów w kształcie profilowanych esowatych kroksztynów ze zwisami. Niegdyś do wieży przylegał od wschodu taras z przeszkloną werandą z interesującą snycerką, rozebrany po II wojnie światowej.

W 1945 r. dwór wraz z parkiem przeszedł na własność Skarbu Państwa. Do 1985 r. w dworze mieściła się Szkoła Podstawowa, później obiektem tym (nieużytkowym) zainteresowała się Chorągiew Związku Harcerstwa Polskiego w Rzeszowie, celem przejścia na siedzibę. Do realizacji tego projektu nie doszło.

W 1994 r. zespół parkowo-dworski od Urzędu Gminy w Świlczy kupił spadkobierca – Jan Jędrzejowicz ze Staromieścia, od czasów powojennych zamieszkały w Londynie. Dwór nadal nie jest użytkowany, zostały jedynie przeprowadzone prace zabezpieczające. Zespół parkowo-dworski w Dąbrowie usytuowany jest w odległości ok. 1 m od drogi międzynarodowej E4, przy drodze Trzciana – Będziemyśl.

MROWLA

Mrowla została założona w II poł. XIV w. Po dwóch próbach lokacji, z 1347 i 1352 r., ostatnia, dokonana w roku 1367, okazała się udana. Założycielem wsi był król Kazimierz Wielki. Mrowla była wsią królewską. Do pocz. XIX w. dzieliła los sąsiednich Bratkowic. W XV–XVI w. wchodziła w skład tenuty (dzierżawy) ropczyckiej. W XVII–XVIII stuleciu należała do kilkuwioskowego tzw. starostwa bratkowickiego. W czasie zaboru, w pocz. XIX w., wieś nabyła od austriackiego rządu rodzina Stadnickich. W II poł. XIX w. właścicielami Mrowli byli już Franciszek i Józefa Dolińscy. Po zakończeniu II wojny światowej majątek Dolińskich został upaństwowiony i rozparcelowany.

Zabytki w Mrowli:

- Kościół Parafialny pw. św. Łukasza Ewangelisty - wzniesiony w latach 1895 - 1900; wewnątrz kopia cudownego obrazu Matki Boskiej Kochawińskiej. Parafia powstała w II poł. XIV w. Do 1934 r. tworzyły ją: Mrowla, Bratkowice, Budy Głogowskie, Lipie, Zabajka. Obecnie w parafii pozostały Mrowla i Lipie. Kościół murowany, neogotycki, wybudowany został w latach 1896–1900 (wg projektu krakowskiego architekta Sławomira Odrzywolskiego). Patronem kościoła parafialnego jest św. Łukasz Ewangelista.

RUDNA WIELKA

Wieś powstała u schyłku XIV w. Jej lokację należy przypisać, podobnie jak w przypadku Świlczy czy Przybyszówki, ich pierwszym właścicielom rodowi Rzeszowskich herbu Półkozic. W XV i XVI w. Rudna należała do kolejnych sukcesorów włości rzeszowskiej, noszących różne herby i przydomki. W końcu XVI stulecia wieś znalazła się w posiadaniu Krzysztofa Głowy (z Głogowa i Przybyszówki). W XVII i pocz. XVIII w. dzieliła losy innych podrzeszowskich wsi, należąc do rozległych dóbr najpierw Mikołaja Spytki Ligęzy, po nim Lubomirskich. W 1726 r., drogą rodzinnych podziałów, znalazła się w kluczu głogowskim Jana Kazimierza Lubomirskiego. W II poł. XVIII w. Rudna przypadła Marii z Lubomirskich Radziwiłłowej. W pocz. XIX w. wieś należała do hrabiego Filipa von Sveerts-Sporka, dowódcy szwadronu stacjonującego podówczas w Głogowie Małopolskim, i jego sukcesorów. W latach dwudziestych XIX w. właścicielami Rudnej Wielkiej byli już Dąbscy z Lubrańca (na Kujawach). W poł. XIX stulecia wybudowali oni nowy dwór (zachowany do dnia dzisiejszego). Posiadłości Dąbskich w latach 1944–1945 zostały skonfiskowane przez komunistyczne władze i rozparcelowane.

Kościół w Rudnej Wielkiej

Zabytki w Rudnej Wielkiej:

- Kościół Parafialny pw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus wzniesiony w latach 1928–1936. Parafię Rudna Wielka erygowano w 1912 r., po wydzieleniu z parafii Świlcza. Tworzą ją: Rudna Wielka, Pogwizdów Nowy, Rudna Mała. Do 1995 r. należała do niej także Rogoźnica, która odłączyła się i stanowi samodzielny rektorat. Rudna Wielka posiada kościół murowany pw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus, wybudowany w latach 1928–1936. W parafii działają Siostry Służebniczki Starowiejskie.

- Zespół Parkowo-Dworski - usytuowany na płn. od drogi lokalnej, od której prowadzi aleja obsadzona lipami. Dawne zadrzewienie przed starym budynkiem w związku z rozbiorówką dworu. W parku, w północnej jego części, stoi samotny drewniany krzyż, na którym wyrte są daty: 1871 i 1948, a pod krzyżem znajduje się stary wypukły podest. Nikt z mieszkańców Rudnej nie potrafi powiedzieć, co upamiętnia ów krzyż. O każdej porze roku w parku panuje inny nastrój, jednak najpiękniej jest tu wiosną, gdy ziemię zaścielają łany kwitnących zawilców.

ŚWILCZA

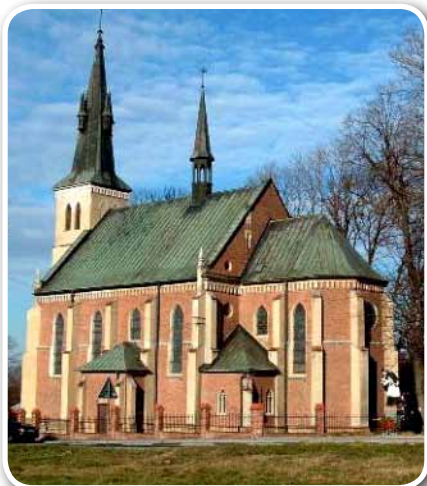
Świlcza jest starą, ponadsześćsetletnią osadą, której korzenie sięgają XIV stulecia. Jej pierwotna nazwa brzmiała Svincza. Od początku swego istnienia Świlcza związana była z Rzeszowem. Należała do rozległych dóbr Jana Pakosławica - pierwszego pana na Rzeszowie, po nim (XV-XVI w.) do kolejnych jego sukcesorów.

W I połowie XVII w. wieś przeszła w gospodarnie ręce Mikołaja Spytka Ligęzy, kasztelana sandomierskiego. Zaopatrzył on swoją posiadłość świlecką, razem z sąsiednią Woliczką, w ustawę wiejską (ok. 1628 r.), regulującą stosunki pańszczyźniane wewnątrz wsi. Przetrwanie do czasów współczesnych tej ustawy stanowi ewenement w skali południowo-wschodniej Polski. Częste najazdy nieprzyjacielskie na te pograniczne ziemie – zwłaszcza okrutny najazd tatarski Kantymira Murzy z czerwca 1624 r. – a także dodatkowe niebezpieczeństwo wynikające z położenia wsi na głównym szlaku komunikacyjnym, sprawiły, iż doskonały gospodarz, a przy tym niezgorszy strateg i wódz, kasztelan Ligęza, nakazał we wspomnianej ustawie obwarowanie i uzbrojenie wsi, tak aby mogła się skutecznie bronić przed Tatarami. W XVII i XVIII w. Świlcza należała do znamienitych magnackich rodów: Ostrogskich, Lubomirskich i Potockich. Na przełomie XVIII i XIX w. przeszła w ręce hrabiów Skarbek-Borowskich. U schyłku XIX i na początku XX w. kilkusethektarowy majątek dworski wykupili Żydzi i rozparcelowali, dając świlczanom możliwość powiększenia gospodarstw i tym samym wzrostu zamożności.

TRZCIANA

Trzciana została założona pod koniec XIV wieku. Pierwszym wzmiankowanym w źródłach właścicielem wsi (1414 r.) był niejaki Paweł, dziedzic Trzciany i Dąbrowy.

W II poł. XV w. właścicielką Trzciany była Anna, która wychodząc za mąż za Jana Sopichowskiego z Będziemyśla, wniosła mu w posagu tę posiadłość. W rękach rodziny Sopichowskich Trzciana (wraz z Dąbrową) utrzymała się do połowy XVI w. W II poł. XVI i I poł. XVII stulecia objęła ją w posiadanie Leśniewscy. W II poł. XVII w. przeszła w ręce kolejno Lubomirskich i Potockich. U schyłku XVII w. Trzciana znalazła się w posiadaniu rodu Hynków herbu Topór. Na przełomie XVIII i XIX w. właścicielem wsi był Aleksander Pilincki, a w latach trzydziestych XIX w. Franciszek Potocki. Niedługo potem wieś zakupiła rodzina Christianich. W 1844 r. posiadał ją Jan Christiani-Grabiński. W II poł. XIX i I poł. XX w. posesorami obszarów dworskich Trzciany byli kolejni przedstawiciele rodu Christiani-Kronwald: Teodor i Luidgarda

oraz Henryk i jego żona Olga. Rodzina Christianich utrzymała się w Trzcianie aż do zakończenia II wojny światowej (1944 - 1945), kiedy dwór został przejęty przez ówczesne władze, a obszar dworski rozparcelowany.

Zabytki w Trzcianie:

- Kościół Parafialny pw. św. Wawrzyńca i Matki Bożej Niepokalanie Poczętej - wzniesiony w latach 1897-1905; organy z 1635 r., zabytkowy cenny ołtarz, chrzcielnica z 1615 r.

Parafię Trzciańską erygowano w 1417 r. Do lat dziewięćdziesiątych XX w. tworzyły ją: Trzciań ze Słotwinką, Dąbrowa i Błędowa Zgłobieńska. Obecnie parafię tworzy Trzciań ze Słotwinką. Nad wsią góruje kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca, murywany, neogotycki, wybudowany w latach 1897–1898.

- Zespół Parkowo-Dworski - Obecny charakter – budynku piętrowego późnoeklektycznego, o oszczędnym, lecz bardzo gustownym wystroju – mającego pozory raczej willi podmiejskiej niż tradycyjnego dworu ziemskiego – zyskał tzw. pałac z całą pewnością po 1909 r. z inicjatywy Henryka Christianiego. Po wojnie we dworze mieściła się świetlica Samopomocy Chłopskiej, (która zawiadywała również folwarkiem), a decyzją z 11 sierpnia 1945 r. cały zespół (liczący jak obecnie ok. 11 ha) został przekazany Gminnej Szkole Rolniczej Męskiej, przekształconej później w Technikum Melioracyjne, a obecnie noszącej nazwę Zespół Szkół Techniczno-Weterynaryjnych w Trzcianie. Początkowo szkoła mieściła się we dworze, następnie na sale lekcyjne adaptowano spichlerz i owczarnię, inne budynki inwentarskie zburzono lub przekształcono w warsztaty szkolne i garaże. Na początku lat siedemdziesiątych – częściowo na terenie parku, częściowo ogrodów warzywnych – wybudowano duży internat, dwór przekształcono w dom nauczyciela, a w 1982 r. zdecydowano o niefortunnej lokalizacji nowego okazałego budynku szkoły – w miejscu zadrzewień śródfolwarcznych. W parku znajduje się m.in. osiem drzew uznanych za pomniki przyrody. Na terenie parku założono boiska i korty tenisowe.

- Regionalny Dom Tradycji Ludowych - działkę pod budowę ofiarował gospodarz trzciański Jan Piątek. Społecznym wysiłkiem w 1904 r. oddano pierwszy w powiecie Dom Ludowy w Trzcianie. Znalazły w nim siedzibę: Rada Gminna, Kasa Stefczyka, a na piętrze sala widowiskowa ze sceną, w której skupiło się bardzo przeż-

Ołtarz Anny Samotrzeciej z kościoła parafialnego w Trzcianie z I poł. XVII w.

Dwór Christianich

Regionalny Dom Tradycji Ludowych

nie rozwijające życie kulturalne wsi. Po II wojnie przez kilka lat funkcjonowała w budynku świetlica gromadzka, w każdy czwartek tygodnia wyświetlano filmy kina objazdowego oraz funkcjonował modny wówczas Klub Inteligencji Wiejskiej z klubokawiarnią. Odbýwały się równie próby, chóru, orkiestry dętej, zespołów folklorystycznych i młodzieżowych. Dom Ludowy w Trzcinie przez ponad stulecie swojej służby wpisał się na trwale w krajobraz i codzienne życie wioski. Często przechodzący obok niego mieszkańcy dostrzegali na ścianie frontowej budynku „jakieś symboliczne figury”, z których nie zdawali sobie nawet sprawy. Okoliczności ich umieszczenia na budynku (czas, uwarunkowania niewoli narodowej, patriotyczna wymowa symboli) były szczególne. Ich znaczenie zadecydowało o tym, że ściana frontowa budynku została zapisana w rejestrze zabytków. Po gruntownym remoncie budynku w 2011 r. i jego adaptacji dla celów Regionalnego Domu Tradycji Ludowych z dużą pieczołowitością symbole te zostały odtworzone. Dodatkowego znaczenia i wymowy tym symbolom nadają czasy współczesne, odwołują się bowiem do tradycji unijnych w dziejach narodu. Dzięki uzyskaniu unijnych środków pomocowych i środków gminy – dawny Dom Ludowy służy społeczności po adaptacji i remoncie jako Regionalny Dom Tradycji Ludowych.

- Ścieżka Ekologiczna w dolinie rzeki Mrowli - trasa ścieżki liczy 5 km, przejście zajmuje ok. 3 godziny. Ma 10 przystanków (1-8 mała pętla oraz 1-10 duża pętla). Dojazd do ścieżki – ok. 14 km na zachód od Rzeszowa. Rosną tutaj rośliny objęte ścisłą ochroną, takie jak: skrzyp olbrzymi, bluszcz pospolity, pióropusznik strusi. Idąc ścieżką nie można się nudzić, oprócz obserwacji roślin i zwierząt można prowadzić bezkrwawe łowy. Osią całej ścieżki jest rzeka Mrowla (Czarna), która jest lewobrzeżnym dopływem rzeki Wisłok. Dolina rzeki jest dość rozległa, a jej płaskie dno pocięte zostało gęstą siecią rowów melioracyjnych. Tereny, gdzie teraz znajduje się ścieżka ekologiczna, powstały ok. 10 tys. lat temu, podczas ostatniego zlodowacenia. To głębokie obniżenie zostało wypełnione wodą podczas ostatniego zlodowacenia tworząc ogromne jezioro rynnowe, by przez następne lata ulegać ciągłym procesom wypłycań, zarastania roślinnością. W rezultacie w miejscu jeziora powstały pokłady torfu, o których wiedziano już przed wojną i wydobywano go w kilku miejscach. W miejscu wyrobiska powstał duży staw i wiele małych stawów-wyrobisk wzdłuż rzeki Mrowla. Kiedy zaprzestano wydobywać torf, małe wyrobiska szybko zaczęły zarastać roślinnością szuwarową i kępami drzew.

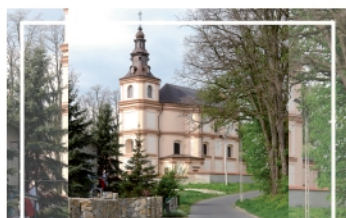

WOLICZKA

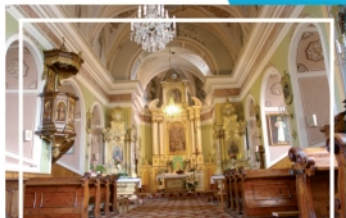
Woliczka powstała w I poł. XV w. Została wydzielona z pokaźnego obszaru Świlczy i zasiedlona świleckimi osadnikami. Pierwotnie wieś nazywała się Wolą Wonarową (zwana też była Wolą Świniecką). Woliczka od początku swego istnienia, do II poł. XVIII w. związana była gospodarczo i prawnie ze Świlczą. Przez cały ten okres obydwie wsie należały do tych samych właścicieli. Pod koniec XVIII w. Woliczka przeszła w ręce Macieja Paszkowskiego. W XIX stuleciu dziedziczyły ją kolejno rodziny Wyszkwowskich i Krupnickich. Krupnicy i skoligaceni z nimi Kirchenerowie utrzymali się na wolicim dworze aż do okresu międzywojennego (I poł. XX w.)

GMINY W OBIEKTYWIE

BOGUCHWAŁA

**KOŚCIÓŁ PW. STANISŁAWA BISKUPA
I MĘCZENNIKA W BOGUCHWAŁE"**

**WNĘTRZE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO
W RĄDLÓWCZE ZABIERZOWIE**

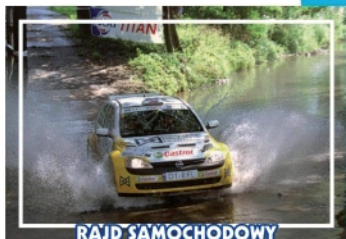
FOT. KRZYSZTOF MOTYKA

**FIGURA ŚW. JANA NEMOMUCENA
Z XIX W. W LUTORYŻU**

LUBENIA

**MUZEUM REGIONALNE W LUBENI
Z SIEDZIBĄ W SOŁONCE**

**RAJD SAMOCHODOWY
W GMINIE LUBENIA**

**GMINA LUBENIA
Z LOTU PTAKA**

ŚWILCZA

**ZABYTKOWA KAPLICZKA Z OBRAZEM
MATKI BOSKIEJ NA ROZSTAJU
DROG W DĄBROWIE**

**STAWY RETENCYJNE
W TRZCIEŃ**

KOŚCIÓŁ W MRÓWLI

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA
„TRYGON – ROZWÓJ I INNOWACJA”
36-072 ŚWILCZA 168
tel./faks 17 870 15 79
e-mail: trygon@lgd-trygon.pl

ISBN: 978-83-934430-1-7

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

**LOKALNA
GRUPA
DZIAŁANIA**
TRYGON ROZWÓJ I INNOWACJA

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007 - 2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Publikacja opracowana przez Lokalną Grupę Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 431 Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja Osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013 Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi